

Київський університет імені Бориса Грінченка
Факультет соціально-гуманітарних наук
Кафедра філософії та релігієзнавства

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з науково-методичної
та навчальної роботи

О.Б.Жильцов

2022 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
**ТЕОРЕТИЧНІ ТА ЕМПІРИЧНІ МЕТОДИ
СОЦІАЛЬНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ**

для студентів

спеціальності	033 «Філософія»
рівень вищої освіти	другий (магістерський)
освітньої програми	033.00.01 «Філософія»

Київ – 2022

Розробники:

Александрова Олена Станіславівна, доктор філософських наук, професор, професор кафедри філософії та релігієзнавства Факультету суспільно-гуманітарних наук Київського університету імені Бориса Грінченка.

Купрій Тетяна Георгіївна, кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри філософії та релігієзнавства Факультету суспільно-гуманітарних наук Київського університету імені Бориса Грінченка.

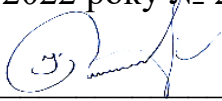
Викладачі:

Александрова Олена Станіславівна, доктор філософських наук, професор, професор кафедри філософії та релігієзнавства Факультету суспільно-гуманітарних наук Київського університету імені Бориса Грінченка.

Купрій Тетяна Георгіївна, кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри філософії та релігієзнавства Факультету суспільно-гуманітарних наук Київського університету імені Бориса Грінченка.

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри філософії та релігієзнавства Факультету соціально-гуманітарних наук

Протокол від 13 вересня 2022 року № 2

Завідувач кафедри д.філос.н., проф. Іван ОСТАЩУК

Робочу програму погоджено з гарантом освітньої програми

13 вересня 2022 р.

Гарант освітньої (професійної/наукової програми)

 Олександр ГОРБАНЬ

Робочу програму перевірено

13 вересня 2022 р.

Заступник декана Віталій ЗАВАДСЬКИЙ

Пролонговано:

на 20__ / 20__ н.р. _____ (_____), «__» _____ 20__ р., протокол № _____

на 20__ / 20__ н.р. _____ (_____), «__» _____ 20__ р., протокол № _____

на 20__ / 20__ н.р. _____ (_____), «__» _____ 20__ р., протокол № _____

на 20__ / 20__ н.р. _____ (_____), «__» _____ 20__ р., протокол № _____

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика дисципліни за формами навчання	
	денна	заочна
Вид дисципліни	дисципліна обов'язкової навчальної компоненти	-
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська	
Загальний обсяг кредитів / годин	4 / 120	
Курс	1	
Семестр	2	
Кількість змістових модулів з розподілом:	4	
Обсяг кредитів	4	
Обсяг годин, в тому числі:	120	
Аудиторні	32	
Модульний контроль	8	
Семестровий контроль	30	
Самостійна робота	50	
Форма семестрового контролю	Екзамен	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою курсу «Теоретичні та емпіричні методи соціальних досліджень» формування у студентів цілісної системи знань щодо архітекtonіки системи методів, прийомів та форм соціального пізнання, особливості філософських методів соціального пізнання дійсності, етапів програмування й реалізації емпіричних соціальних досліджень, а також технік, що забезпечують надійність первинної соціологічної інформації.

Дисципліна спрямована на формування таких *загальних і спеціальних компетентностей* освітньої програми підготовки:

Інтегральної – Здатність розв'язувати задачі дослідницького та/або інноваційного характеру у сфері філософії та гуманітаристики.

ЗК-01 – Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК-03 – Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК-04 – Здатність проведення досліджень на відповідному рівні.

ЗК-06 – Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК-07 – Здатність розробляти проекти та управляти ними.

ЗКу-08 – Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗКу-09 – Здатність працювати самостійно та в команді.

СК-02 – Усвідомлення зв'язків філософської спеціалізації з іншими інтелектуальними й гуманітарними практиками.

СК-03 – Здатність формулювати та аргументувати актуальні філософські ідеї, доказово й обґрунтовано викладати результати дослідження.

СК-04 – Здатність обирати і застосовувати найбільш ефективну методологічну стратегію дослідження.

СК-05 – Здатність критично працювати з філософськими текстами, застосовувати різні методи аналізу та інтерпретації.

СК-06 – Здатність здійснювати аналіз, оцінку і прогнозування соціальних, політичних, економічних та культурних процесів із застосуванням фахових знань.

СК-09 – Здатність усно і письмово презентувати та обговорювати результати наукових досліджень у різних формах наукової комунікації.

СКу-10 – Здатність використовувати широкий спектр філософських концептів і методів для інтерпретації та аналізу соціальних процесів на локальному, національному, європейському та глобальному рівні.

3. Програмні результати навчання

РН-01 Здійснювати інтелектуальний пошук, виявляти і критично осмислювати актуальні проблеми сучасної філософської думки, розробляти їх в рамках власного філософського дослідження.

PH-03 Вміти реконструювати історичний поступ світової філософії, еволюцію філософських ідей і проблем.

PH-04 Пропонувати та обґрунтовувати нові підходи до розв'язання задач і проблем.

PH-05 Використовувати методологію та пізнавальні засоби, що властиві філософії та її застосуванням.

PH-07 Критично осмислювати, аналізувати та оцінювати філософські тексти, застосовувати релевантні методи їх аналізу та інтерпретації.

PH-09 Ефективно використовувати інформаційно-комунікаційні технології в професійній діяльності.

PH-10 Брати участь у наукових дискусіях з філософії та міждисциплінарних проблем, обговореннях філософських питань з експертами з інших галузей знань.

PH-11 Аналізувати, оцінювати і прогнозувати соціальні, політичні, економічні та культурні процеси із застосуванням фахових знань та спеціалізованих навичок розв'язання складних задач філософії.

PH-12 Використовувати набуті знання в практиці європейської та євроатлантичної інтеграції України, зокрема проводити світоглядний аналіз та етико-ціннісну експертизу інтеграційних процесів.

PH-13 Розробляти і реалізовувати наукові та/або прикладні проєкти у сфері філософії та з дотичних міждисциплінарних проблем.

PH-16 Планувати та виконувати наукові дослідження з філософії та дотичних питань, формулювати і перевіряти гіпотези, аргументувати висновки, презентувати результати досліджень в різних формах наукової комунікації.

PHy-17 Креативно конструювати методологічний дизайн, розробляти програму та виконувати власні соціально-філософські дослідження з використанням сучасних методів, технологій та інструментарію наукового аналізу.

PHy-18 Мати навички самоменеджменту і командотворення (Team building), підвищення ефективності роботи наукових мікроколективів.

4. Структура навчальної дисципліни

Тематичний план для денної форми навчання

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин						
	А у д и т о р н і	у тому числі					
		ле к ці ї	с е м і н а р и	п р а к т и ч н і	М К Р	Са мо сті йн а ро бот а	Р аз о м
Змістовий модуль 1.							
Тема 1. Поняття методу та методології.	4	2	2	-	2	5	15
Тема 2. Архітектоніка науки як системи методів, прийомів, форм.	4	2	-	2		5	15
Разом за Змістовим модулем 1	8	4	2	2	2	10	30
Змістовий модуль 2.							
Тема 3. Філософські методи соціального пізнання.	4	2	2	-	2	5	15
Тема 4. Системний підхід. Структурний функціоналізм.	4	2	-	2		5	15
Разом за Змістовим модулем 2	8	4	2	2	2	10	30
Змістовий модуль 3.							
Тема 5. Феноменологічна соціологія та етнометодологія.	4	2	2	-	2	7	15
Тема 6. Соціосинергетика.	4	2	-	2		8	15
Разом за Змістовим модулем 3	8	4	2	2	2	15	30
Змістовий модуль 4.							
Тема 7. Кількісні методи соціальних досліджень.	4	2	2	-	2	7	15
Тема 8. Якісні методи соціальних досліджень.	4	2	-	2		8	15
Разом за Змістовим модулем 3	8	4	2	2	2	15	30
Семестровий контроль	30						
Разом годин	32	16	8	8	8	50	120

5. Програма навчальної дисципліни

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I

Тема 1. Поняття методу та методології

Теоретична основа дослідницького процесу: позитивізм, емпіризм, реалізм (натуралізм), критичний раціоналізм. Теоретичні парадигми у дослідницькому процесі: ідеалізм, інтерпретивізм, марксизм, критична теорія, фемінізм. Неокласицизм (Б. Рассел, М. Шлік, Л. Вітгенштейн, Р. Карнап, Ф. Франк). Посткласицизм. Постмодернізм. Пост-постмодернізм.

Метод в науковому пізнанні. Метод Френсіса Бекона, цінність методу П. Лапласа. Концепція розвитку наукового знання К.Поппера, теорія наукових революцій Т. Куна, концепція П. Фосрабенда, еволюційна модель Ст. Тулміна. Філософія науки Г. Башляр, А. Уайтхед. Прийоми і принципи методу. Експериментальні та теоретичні методи, евристичні та алгоритмічні, кількісні та якісні, залежно від форм детермінації вони можуть бути однозначно-детерміністські та імовірнісні. Універсальні філософські методи пізнання, загальнонаукові методи і методи конкретних наук. Загальнометодологічні закономірності пізнання, які містять у собі і гносеологічні принципи. Методи конкретних наук. Базисне методологічне поняття "парадигма".

Проблемні питання досліджень, розтягнутих у часі і в просторі. Труднощі відтворюваності соціологічних даних, пов'язані з новими концептуальними підходами та методичними нововведеннями при повторних вимірах. Рішення завдання методики вимірювання в емпіричних і соціальних дослідженнях.

Тема 2. Архітектоніка науки як системи методів, прийомів, форм

Зв'язок філософії та соціального дослідження. Ключові концепції: онтологія та епістемологія. Базові категорії наукового дослідження: закон та теорія; дедукція та індукція; аналіз та синтез; методологія та методи; проблема, об'єкт та предмет; мета та завдання; робочі гіпотези. Особливості різних видів соціологічного дослідження – наукове та політичне дослідження.

Сутність категорії «метод». Класифікація методів наукових досліджень: загальні, загальнонаукові та специфічні методи. Методи емпіричного, теоретичного та метатеоретичного рівнів. Аксиоматичний, гіпотетичний методи, формалізація, абстрагування, виокремлення, сходження від абстрактного до конкретного, історичний метод. Методи аналізу, синтезу, індукції, дедукції, аналогії. Герменевтичний метод і системний метод. Обґрунтування вибору методу наукового дослідження. Об'єкт і предмет дослідження. Визначення мети та завдання дослідження. Ступінь практичної апробації методів і методик наукового дослідження. Взаємодоповнення або взаємозв'язок різних методів. Умови дослідження. Можливості і обмеження різних методів з огляду на їх точність і надійність.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II

Тема 3. Філософські методи соціального пізнання

Основні етапи наукового дослідження і логіка їх пізнавального циклу. Наука в системі суспільства. Відмінність наукового пізнання від звичайного, художнього та інших способів пізнання дійсності. Головні ознаки наукового пізнання. Рівні наукового дослідження: емпіричний і теоретичний; їх відмінність за предметом, методами і формами наукового знання. Класифікація наукових досліджень. Обґрунтування проблеми наукового дослідження. Виявлення, формування і постановка наукової проблеми як однієї з форм наукового знання. Практичні та теоретичні причини, що зумовлюють постановку проблеми. Сутність, характер і шляхи вирішення наукової проблеми. Об'єкт і предмет наукового дослідження, однозначність їх трактування. Поняття об'єкта та предмета наукового дослідження. Методологічні засади трактування предмета наукового дослідження.

Загальні (філософські) методи, як єдність світоглядної методологічної позиції суб'єкта соціальної роботи в різних видах діяльності. Всезагальний (філософський) метод становить єдність методологічної і світоглядної позиції суб'єкта у різних видах діяльності. методами філософського пізнання є метафізика, діалектика, історизм, герменевтика, феноменологія тощо. Аналіз, синтез, індукція, дедукція, спостереження, експеримент, аналогія, моделювання.

Натуралістська концепція соціальних наук. Позитивістська та емпіристська методологічна доктрина соціальних наук. Інтерпретативна методологічна стратегія. Криза позитивістської епістимології. Т. Кун про структуру наукових революцій. Постемпіризм. Дослідницькі програми І. Локатоса. Ознаки аналізу соціологічних парадигм Дж. Рітцера.

Особистість соціолога в контексті дослідницьких практик. Соціальна реальність в соціологічному дискурсі. О.Конт про принцип «мізкової гігієни».

М.Вебер – принцип «свободи від оцінюваних суджень». Терміни: «передрозумне знання» М.Шелера, «мовчазне знання» М. Полан'ї, «фонові очікування» Г.Гарфінкеля. П.Бурд'є про види знання. А. Шюц про конструювання наукового знання. Доксичне знання в соціології та науковий габітус. Моральні та етичні відносини в практиці соціологічних досліджень.

Тема 4. Системний підхід. Структурний функціоналізм

Системний підхід і структурний функціоналізм є похідними від загальної теорії систем. Системне мислення, як відображення відповідних систем, що розглядаються в соціальних і поведінкових науках і є відкритими, складається з інших систем. Для соціальних і поведінкових наук система як система дії, що складається з взаємозв'язаних суб'єктів поведінки, вбудованих в контекст фізико-органічної середовища. Головні принципи системного підходу: цілісність, ієрархічність будови, структуризація, множинність, системність.

Т. Парсонс з системною теорією. Ідея А. Емерсона про соціокультурний світ з функціональним еквівалентом гена поняття "символ". Аспекти теорії систем Дж. фон Неймана, Н. Вінера і У. Ешбі.

Структурно-функціональний підхід Т. Парсонс. Структурний функціоналізм як теоретичний мост між соціологічною класикою і соціологічною сучасністю. Робота "The Structure of Social Action" (1937). Термін «структурний» описував кінцевий результат пізнання - то, як має виглядати в соціології суспільство, а саме - у вигляді впорядкованої сукупності взаємопов'язаних елементів; «функціоналізм» є фундаментальним методом досягнення цього результату через встановлення динамічних (функціональних) зв'язків між взаємопов'язаними елементами, приведення тим самим їх в рух і надання суспільству динамічності.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ III

Тема 5. Феноменологічна соціологія та етнометодологія

Європейська школа феноменологічної філософії. Засновник феноменологічної філософії Едмунд Гуссерль (1859-1938). Філософія, яка зверталася б до коріння нашого знання і досвіду, вважаючи, що наукове знання все більш відривається від повсякденності - джерела наших знань, і що феноменологія здатна відновити цей зв'язок. Поняття «феноменологічної редукції» як дослідження шляхів і способів, якими ми структуруємо цей світ в нашій свідомості. Альфред Шюц (1899-1959) «Феноменологія соціального світу»: об'єднання ідей американської прагматичної філософії та символічного інтеракціонізму з їх феноменологічним розумінням.

Побудова феноменологічної теорії суспільства а в роботі Пітера Бергера та Томаса Лукманом. Опис процесу походження цінностей, їх виростання з взаємодії індивідів.

На початку 70-х років етнометодологія як «кістка в горлі» соціології. Етнометодологія є теорією «соціального пізнання», теорією способів, за допомогою яких люди приходять до згоди, що становить основу суспільного існування

Інтелектуальним джерелом етнометодологічних ідей лінгвістична філософія Людвіга Вітгенштейна. Значення етнометодології - цінності, норми, вірування і т. д. - не є незмінними елементами, «атомами» ситуаційного оточення діючої особи.

Гарольд Гарфінкель «Дослідження з етнометодології»; Аарон Сікурел з сприйняттям об'ємного (багатоаспектного), як наша мова одномірна. Проблема відносин між мовою і сприйняттям, словом і почуттям в настільки ясною і недвозначною формі.

Тема 6. Соціосинергетика

Зміни в дисциплінарній організації наукового пізнання при переході до неklasичного та постнеklasичного етапу розвитку науки. Міждисциплінарність в неklasичній науці. Полідисциплінарність комплексних досліджень складних людиновимірних систем. Трансдисциплінарність постнеklasичних методологій як запорука успішної комунікації представників різних дисциплін при комплексному дослідженні складних систем.. Синергетична методологія як найбільш розроблена з трансдисциплінарних методологій.

Системність, цілісність, складність як способи розуміння єдності багатоманітного у світі, що самоорганізується. Динамічний хаос як єдність порядку і безладу. Конструктивна роль хаосу у становленні багатоманітності складних систем. Зміна засад розуміння реальності в сучасній науковій картині світу: від незмінності до глобального еволюціонізму. Єдність багатоманітності у світі як генетична єдність. Самоорганізація світу і самоорганізація в світі. Структурна організація матерії в світі як результат його самоорганізації. Філософська інтерпретація і світоглядні наслідки космологічної концепції множинності світів. Світи і Універсум. Можливий, віртуальний і дійсний модуси буття. Становлення складного нелінійного мислення як нового стилю мислення нелінійної науки.

Проблема людської свободи в контексті нелінійної картини світу: як може бути вільною людина, що самоорганізується, в світі, що самоорганізується?

Нелінійні закони, що виражають реальну необхідність, яка включає в себе випадковість, а саме випадковість вибору варіанту подальшого розгортання подій в точках біфуркації. Ситуації біфуркації як ситуації формування діючої причини. Нелінійність як засновок самоорганізації діючої причини, випадкові внутрішні або зовнішні впливи як умови вибору варіанту формування діючої причини з альтернативних великомасштабних флуктуацій. Можливість визначення людиною порівняно невеликими за енергією впливами напрямку розгортання нелінійних процесів з незрівнянно більшими енергіями як підстава свободи людини і ризикованості її дій. Відповідальність суб'єкта пізнання та практичних дій.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ IV

Тема 7. Кількісні методи соціальних досліджень.

Поняття процесу наукового дослідження, його рівні, структура, класифікація та основні етапи здійснення. Вибір емпіричної бази наукового дослідження. Поняття про емпіричні та теоретичні рівні наукового дослідження. Методи нагромадження емпіричного матеріалу та вираження його в різних формах емпіричного знання. Методологічні стратегії та категорії у

соціологічному дослідженні. Дослідницькі програми, моделі пояснення та логіка соціологічного дослідження.

Різні підходи до класифікації парадигм в соціологічних дослідженнях: класифікації Жана Тоценко, Сергія Кравченко, Джорджа Рітцера, Джона Масіоніса, Гарольда Зборовського.

Морально-етичний аспект соціологічного дослідження.

Програма соціологічного дослідження. Обґрунтування логіки й методів аналізу даних, що будуть отримані з використанням розробленого інструментарію. Класифікація методів і технік збирання соціологічної інформації.

Опитування, комплексне соціологічне дослідження; техніки опитування: прямий контакт з респондентами, заочне опитування; кількісні методи соціологічних досліджень; метод поглибленого інтерв'ювання: індивідуальне, діадичне; метод наукового спостереження;

Тема 8. Якісні методи соціальних досліджень.

Неструктуровані, інтерпретативні (розуміючі) якісні методи збору інформації. Чиказька школи 30-х рр.. 20 ст. Якісна парадигма в соціології. Індивіди – агенти соціальної дії. Мікросоціологія. Символічний інтеракціонізм. Феноменологічна школа в соціології. Етнометодологічний аналіз. Інтерактивна інформація. Види якісних досліджень і логіка дій послідовника. «Кейс-стаді» - дослідження окремого випадку, окремої спільноти. Етнографічні дослідження. Історичне дослідження. Історія родини. Біографічна розповідь. Метод «фокус-груп» в соціології. Тести у соціологічному дослідженні, соціометрія. Action Research. Вторинний аналіз. Генерування теорії на підставі отриманого емпіричного матеріалу: Grounded Theory. Тріангуляція (методологічна та тематична). Оптимізація дослідницького проекту.

Якість (надійність) соціологічної інформації. Класифікація помилок соціологічного дослідження (теоретичні й інструментальні), їх вплив на якість отриманої інформації. Поняття валідності, репрезентативності, правильності, сталості результатів дослідження.

Пізнавальні можливості якісних методів збирання даних у соціології. Відмітності у стратегіях кількісної та якісної соціології. Основні методи збирання даних під час якісних досліджень (глибинні інтерв'ю, фокус-групи).

6. Контроль навчальних досягнень

6.1 Система оцінювання навчальних досягнень студентів

№ з/п	Вид діяльності студента	Мак с. кількість балів в за одиницю	Модуль 1		Модуль 2		Модуль 3		Модуль 4	
			Кільк. оди ниць	Мак с. кільк кіст ь	Кільк. оди ниць	Мак с. кільк кіст ь	Кільк. оди ниць	Мак с. кільк кіст ь	Кільк. оди ниць	Мак с. кільк кіст ь
1	Відвідування лекцій	16	4	1	4	1	4	1	4	1
2	Відвідування семінарських/практичних занять	16	4	1	4	1	4	1	4	1
3	Виконання завдань для самостійної роботи	20	1	5	1	5	1	5	1	5
4	Робота на практичних (семінарських) заняттях	160	2	10	2	10	2	10	2	10
6	Опрацювання фахових видань	10	-	-	-	-	-	-	-	-
7	Написання реферату	15	-	-	-	-	-	-	-	-
8	Виконання модульної контрольної роботи	100	1	25	1	25	1	25	1	25
9	Виконання тестового контролю	10	-	-	-	-	-	-	-	-
10	Лабораторне заняття (допуск, виконання, захист)	10	-	-	-	-	-	-	-	-
11	Творча робота (в т.ч. есе)	20	-	-	-	-	-	-	-	-
12	ІНДЗ	30	30							
Макс. кількість балів за видами поточного контролю (МВ)		-	-	58	-	58	-	58	-	88
Максимальна кількість балів:		266								
Розрахунок коефіцієнта:		Фактична кількість балів, отриманих студентом за видами поточного контролю *100/266=0,38								

6.2 Завдання для самостійної роботи та критерії її оцінювання.

Різновидами самостійної роботи є:

- вивчення лекційного матеріалу;
- самостійне опрацювання за відповідними темами окремих питань з навчальної дисципліни;
- робота з рекомендованою основною і додатковою літературою;
- підготовка доповідей, підготовка до обговорень за відповідними темами на семінарських заняттях;
- індивідуальна та групова робота на практичних заняттях;
- підготовка творчих робіт (есе, виступу на конференції та ін.);
- систематизація теоретичних та практичних знань перед модульними контрольними роботами та заліком.

Контроль виконання самостійної роботи відбувається при обговореннях на семінарах, при написанні модульних контрольних робіт, ПМК.

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Методологічні стратегії та категорії у соціологічному дослідженні	10
2	Морально-етичний аспект соціологічного дослідження	5
3	Дослідницькі програми, моделі пояснення та логіка соціологічного дослідження	5
4	Організація соціологічного дослідження	5
5	Планування в соціологічному дослідженні	5
6	Структурні складові програми соціологічного дослідження	5
7	Методико-процедурна частина програми	5
8	Програмування соціологічного дослідження	5
	Разом	50

Мета: сформувати практичні навички у сфері соціальних наук, використовуючи першоджерела мультидисциплінарної науки.

Термін виконання: протягом модулів (потижневе планування здачі самостійних робіт зазначено у тематичному плані).

Протягом роботи у першому модулі необхідно скласти звіт. Додатковий теоретичний матеріал у прикріплених файлах.

Форма подання звіту: файл у вигляді документу Microsoft Office Word або презентації Microsoft Power Point, які потрібно відправити.

Максимальна кількість балів, якою може бути оцінена самостійна робота, становить 5 балів.

- 4-5 балів – відмінно, студент глибоко і міцно засвоїв матеріал, вичерпно, послідовно, грамотно оформив самостійну роботу, додав ілюстративний матеріал, що повністю відповідає змісту роботи.
- 3-4 бали – добре, студент твердо знає матеріал, не допускає істотних неточностей при відповіді на поставлені питання самостійної роботи.
- 2-3 бали – задовільно, студент знає тільки основний матеріал, але не засвоїв його деталей, допускає неточності при оформленні та відповіді на поставлені питання самостійної роботи.
- 0-1 бали – незадовільно, студент не знає матеріалу, допускає істотні помилки при оформленні та відповіді на поставлені питання самостійної роботи.

Орієнтовний перелік індивідуальних завдань до самостійної роботи (тематика):

1. Філософські презентації сучасної науки: наука як система знань, дослідницька діяльність, соціальний інститут, культурні та цивілізаційні виміри науки.
2. Системи засад науки та історичні типи наукової раціональності: класичний, некласичний та постнекласичний.
3. Ідеали і норми наукового дослідження як складова засад науки.
4. Філософські засади науки як складова підвалин наукового дослідження. Методологічна свідомість.
5. Постнекласична наука як трансдисциплінарне дослідження складних самоорганізованих людиновимірних систем.
6. Трансдисциплінарність постнекласичних методологій як запорука успішної комунікації представників різних дисциплін при комплексному дослідженні складних систем.
7. Синергетична методологія як найбільш розроблена з трансдисциплінарних методологій.
8. Методологічний потенціал синергетики в гуманітарній сфері. Постнекласична перспектива подолання розриву між природничим та гуманітарним знанням.
9. Системність, цілісність, складність як способи розуміння єдності багатоманітного у світі, що самоорганізується.
10. Становлення складного нелінійного мислення як нового стилю мислення нелінійної науки.
11. Соціологічний поворот у філософії науки: аналіз реальної практики науки.

6.3 Форми проведення модульного контролю та критерії оцінювання.

Навчальні досягнення студентів з дисципліни оцінюються за модульно-рейтинговою системою, в основу якої покладено принцип поопераційної звітності, обов'язковості модульного контролю, накопичувальної системи оцінювання рівня знань, умінь та навичок, розширення кількості підсумкових балів до 100.

Оцінка за кожний змістовий модуль включає бали за поточну роботу студента на семінарських заняттях, за виконання індивідуальних самостійних завдань, за модульну контрольну роботу. Виконання модульних контрольних робіт здійснюється в електронному вигляді або з використанням роздрукованих завдань. Модульний контроль знань студентів здійснюється після завершення вивчення навчального матеріалу змістового модуля.

У процесі оцінювання навчальних досягнень студентів застосовуються такі методи:

- 1) *Методи усного контролю:* робота в малих групах, інтерактивні презентації, індивідуальний контроль, брифінг, дискусія, розгляд проблемних питань, фронтальне (комбіноване) усне опитування, колоквиум, ігрові ситуації, контрольна співбесіда з проблеми модуля, тренінг, підбір власної бібліотеки, складання тез.
- 2) *Методи письмового контролю:* вхідні тести, практикум, контрольна робота, розробка графіків, таблиць, схем, діаграм, презентація особистого проекту, міні-диктант з визначення термінів, контрольна робота, творчі (дослідницькі) завдання, підготовка письмових відповідей на проблемні питання.
- 3) *Комп'ютерного (дистанційного) контролю:* мережеве навчання, консультаційного форуму, практичних робіт в асинхронному режимі, навчального проекту (моделювання політичного процесу чи явища) в синхронному режимі, хмарні технології, заняття з представленням знань та умінь моделі кореспондентського навчання, проект з залученням SMART-технологій.
- 4) *Методи самоконтролю:* уміння самостійно оцінювати свої знання, самоаналіз.

Контроль успішності студентів з урахуванням поточного і підсумкового оцінювання здійснюється відповідно до навчально-методичної карти дисципліни (п. 7), де зазначено види контролю і кількість балів за видами. Систему рейтингових балів для різних видів контролю та порядок їх переведення у національну (4-бальну) та європейську (ECTS) шкалу подано нижче у таблицях.

Розрахунок рейтингових балів за видами поточного (модульного) контролю

№	Вид діяльності	Кількість балів
1	<i>Усна відповідь на семінарському занятті/ письмова відповідь на практичному занятті</i>	<i>0-10 (разом 80)</i>
2	<i>Відвідування лекцій</i>	<i>0-1 (разом 8)</i>
3	<i>Відвідування семінарських занять</i>	<i>0-1 (разом 8)</i>
4	<i>МКР</i>	<i>0-25 (разом 100)</i>
5	<i>ІНДЗ</i>	<i>0-30 (разом 30)</i>
6	<i>Самостійна робота</i>	<i>0-5 (разом 20)</i>
Підсумковий бал		0-266
Коефіцієнт		0,38

6.4 *Форми проведення семестрового контролю та критерії оцінювання не передбачено НП*

6.5 Орієнтовний перелік питань для підсумкового контролю

1. Прагматизм та інструменталізм в науковому пізнанні.
2. Культурно-сміслова мотивація науково-пізнавальної діяльності.
3. Ідеали, цінності і цільові установки науки.
4. Визначення методу, методології та методики.
5. Наукова та позанаукова методологія. Рівні методології.
6. Форми методологічного знання. Проблема. Гіпотеза. Ідея, концепція, теорія.
7. Класифікація теорій.
8. Особливості функціонування методів, підходів і принципів соціального пізнання, специфіка їх застосування в соціальних науках.
9. Дискусія про можливість побудови універсальної наукової методології.
10. Генералізуючи та індивідуалізуючи методи.
11. Проблема класифікації методів соціальних досліджень.
12. Теоретичний та емпіричний рівні пізнання.
13. Основні емпіричні методи: спостереження, порівняння, вимірювання, експеримент.
14. Основні теоретичні методи і підходи: абстрагування, формалізація, ідеалізація, аксіоматичний метод.
15. Загальнологічні методи: узагальнення і специфікація, аналіз і синтез, індукція і дедукція, аналогія і моделювання.
16. Метафізика та діалектика як два способи осягнення соціальної реальності.
17. Діалектика як система принципів, законів та категорій.
18. Позитивістська методологія дослідження суспільства.
19. Методологічні вимоги верифікації та фальсифікації.
20. «Загальна теорія систем» Л. Берталанфі.
21. Системний підхід до вивчення суспільства.
22. Методологічні принципи структурного функціоналізму.
23. Поняття соціальної системи та її складові.
24. Соціальна морфологія.
25. Соціальна структура.
26. Функції соціальної системи. AGIL-схема.
27. Режими взаємодії соціальних систем із соціальним середовищем.
28. Основні принципи побудови соціальної теорії.
29. Гіпотетико-дедуктивний метод як універсальна модель соціального пізнання.
30. Аксіоматичний метод.
31. Специфіка неklasичної та постнеklasичної методології соціальних досліджень.
32. Монополія структурно-функціоналістської методології у західній соціології середини ХХ століття та критика її обмеженості.
33. Чиказька соціологічна школа та її методологічні напрацювання.

34. Символічний інтеракціонізм як соціологічна альтернатива функціоналізму.
35. Феноменологічна соціологія (А.Шюц).
36. Етнометодологія (Г. Гарфінкель).
37. Лінгвістичний поворот в філософії. Соціальна реальність як текст.
38. Структуралізм у гуманітарних науках: від структурної лінгвістики до функціональної семантики та структуралізму в соціології.
39. Поняття дискурсу та наративу. Метанаративи.
40. Соціолінгвістичне вивчення суспільних відносин.
41. Дискурсивне конструювання соціальної реальності.
42. Дискурс-аналіз та аналіз дискурсу. Дискурсивний аналіз повідомлень засобів масової комунікації.
43. Соціосінєрґетика як методологія аналізу нелінійних процесів соціальної реальності.
44. Співвідношення порядку і хаосу в розвитку і функціонуванні складних соціальних систем.
45. Методологія соціального пізнання та методи збору соціологічної інформації.
46. Кількісні та якісні методи в соціології.
47. Квантифікація соціальних явищ.
48. Соціологічні опитування (усні, письмові, поштові, комп'ютерні).
49. Статистичні моделі, поняття виборки, генеральної і виборчої сукупності.
50. Контент-аналіз як метод соціального пізнання.
51. Соціологічне спостереження.
52. Соціометричні методики малих груп.
53. Активні методи соціального пізнання. Соціальні експерименти.
54. Моделювання: роль і функції моделей в науковому пізнанні. Класифікація моделей.
55. Метод фокус-групи.
56. Метод експертного оцінювання.
57. Метод спостереження як основний та додатковий метод у соціології.
58. Метод кейс-стаді.
59. Соціальний діагноз. Соціальні норми і патології.
60. Прогностична функція соціального пізнання. Методи прогнозування.

6.6 Шкала відповідності оцінок

Оцінка	Кількість балів
відмінно /A	100-90
дуже добре /B	82-98
добре /C	75-81
задовільно /D	69-74
достатньо /E	60-68
не задовільно /FX	34-59
не задовільно /F	0-34

7. Навчально-методична картка дисципліни Разом: 120 год., лекції – 16 год., семінарські/практичні – 16 год., самостійна робота – 50 год., модульний контроль – 8 год., семестровий контроль - 30 год.

Семестр								
Тиждень	1-3		4-7		8-11		12-15	
Модулі (назви, бали)	Змістовий модуль 1		Змістовий модуль 2		Змістовий модуль 3.		Змістовий модуль 4.	
К-ть балів за модуль	58 балів		58 балів		58 балів		88 балів	
Теми	1	2	3	4	5	6	7	8
Лекції (теми, бали)	Тема 1. Поняття методу та методології (1 бал)	Тема 2. Архітектоніка науки як системи методів, прийомів, форм (1 бал)	Тема 3. Філософські методи соціального пізнання (1 бал)	Тема 4. Системний підхід. Структурний функціоналізм (1 бал)	Тема 5. Феноменологія на соціологія та етно-методологія (1 бал)	Тема 6. Соціо-синергетика (1 бал)	Тема 6. Кількісні методи соціальних досліджень (1 бал)	Тема 8. Якісні методи соціальних досліджень (1 бал)
Семінарські/практичні заняття (теми, бали)	Тема 1. Поняття методу та методології (11 балів)	Тема 2. Архітектоніка науки як системи методів, прийомів, форм (11 балів)	Тема 3. Філософські методи соціального пізнання (11 балів)	Тема 4. Системний підхід. Структурний функціоналізм (11 балів)	Тема 5. Феноменологія на соціологія та етно-методологія (11 балів)	Тема 6. Соціо-синергетика (11 балів)	Тема 6. Кількісні методи соціальних досліджень (11 балів)	Тема 8. Якісні методи соціальних досліджень (11 балів)
Самостійна робота	Самостійна робота (5 балів)		Самостійна робота (5 балів)		Самостійна робота (5 балів)		Самостійна робота (5 балів)	
Види поточного контролю (вид, бали)	Модульна контрольна робота (25 балів)		Модульна контрольна робота (25 балів)		Модульна контрольна робота (25 балів)		Модульна контрольна робота (25 балів)	
ІНДЗ	30 балів							
Підсумковий контроль (вид, бали)	Екзамен							

8. Рекомендовані джерела

а) джерела, які наявні у бібліотечних фондах Університету, основна література:

1. Інтегровані комунікації [Текст] : науковий журнал/ Київський університет імені Бориса Грінченка, Інститут журналістики. - Київ : Київ ун-т ім. Б. Грінченка, 2016.
2. Побірченко, Н. С. Соціальні дослідження мікроісторії освіти регіону у краєзнавчо-пошуковій роботі студентської молоді / Н. С. Побірченко, В. М. Палехіна // Освіта крізь призму мікроісторії: заклади освіти, особливості, навчальна література, листування : матеріали Всеукраїнської наук.-практ. конференції 22 жовтня 2015 р. м. Київ / Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, Нац. акад. пед. наук України, ДНПБ ім. В.О. Сухомлинського, Благодійний фонд сприяння розвитку освіти імені Бориса Грінченка. - Київ : Київ ун-т ім. Б. Грінченка, 2015. - С. 17-25.
3. Проведення операційних досліджень [Текст]/Н. Білоносова [та ін.]. – Київ: Міжнародний Альянс з ВІЛ/СНІД в Україні, 2012. – 87 с.
4. Система соціологічного знання [Текст] / сост. Г. В. Щєкин. - 4-е изд., стереотип. - Київ : МАУП, 2011. - 207 с.
5. Погорілий, Олександр Іванович. Соціологічна думка ХХ століття. [Текст] : навч. посібник / О. І. Погорілий. - Київ : Либідь, 1996. - 224 с.
6. Психологічні виміри особистісної взаємодії суб'єктів освітнього простору в контексті гуманістичної парадигми : монографія / Національна академія педагогічних наук України, Інститут психології та соціальної педагогіки ; за науковою редакцією академіка НАПН України . С. Д. Максименка. - Київ : Видавничий дім "Слово", 2020.

б) додаткова література:

1. Бевзенко Л. Соціальна самоорганізація. Синергетическа парадигма: можливості соціальних інтерпретацій / Л. Д. Бевзенко. – К. : ІС НАНУ, 2002.
2. Бевзенко Л. Парадигма складності в соціологічному теоретизуванні та культура метамодерну — контури взаємної легітимації // Соціологія: теорія, методи, маркетинг 2022, №1, 45-82. <http://stmm.in.ua/archive/ukr/2022-1/6.pdf>
3. Бурдье П., Лоїк Вакан Л. Рефлексивна соціологія. Частина II: Чиказький воркшоп / Переклад з англ. Анастасії Рябчук. — Київ: Медуза, 2015. — 224 с
4. Габермас Ю. Залучення Іншого: Студії з політичної теорії. – Львів, 2006.
5. Габермас Ю. Філософський дискурс Модерну. – К., 2001. Гавриленко І.М. Сучасна зарубіжна соціологія: навч. посіб. – К. : Вид-во Акад. праці і соц. відносин Федер. проф. спілок України, 2011.
6. Добронравова І.С., Сидоренко Л.І. Філософія та методологія науки. К.: ВПЦ «Київський університет», 2008. – 223 с.
7. Європейська теоретична соціологія ХХ-ХХІ століття : навч. посіб. / М. Д. Култаєва, О. І. Навроцький, І. І. Шеремет ; Харків. нац. ун-т ім. В.Н.

- Каразіна. - 2-ге вид., випр. та допов. - Харків : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2013. - 371 с.
8. Еліас Н. Процес цивілізації. Соціогенетичні і психогенетичні дослідження. – Київ: «Перун», 2003.
  9. Злобіна О. Особистість як суб'єкт соціальних змін / О. Г. Злобіна. – К. : ІС НАНУ, 2004.
  10. Іванова Т.В. Вивчення емоцій у соціології – еволюція поглядів // Соціопростір. – 2012. – № 3.
  11. Корнієнко Н.М. Запрошення до Хаосу. Театр і синергетика. Спроба не лінійності. – К. НДТМ ім. Леся Курбаса, 2008.
  12. Маркузе Герберт Одновимірна людина. Дослідження ідеології розвинутого індустріального суспільства [глави з книги] / пер. В. Курганський. // Сучасна зарубіжна соціальна філософія: Хрестоматія. — Київ: Либідь, 1996. — С. 87—134.
  13. Методологія та організація наукових досліджень : навч. посіб. для студ.-магістри усіх спец. / за ред. І.С.Добронравової (ч. 1), О.В.Руденко (ч. 2) К. : ВПЦ "Київський університет", 2018
  14. Методологія і методи соціологічних досліджень в Україні: історія та сучасні проблеми. До 70-річчя В. Паніотто за наук. Ред.. В.С. Бакірова, Є.І. Головахи. – К.: Ін-т соціології НАН України, 2017. – 208 с.
  15. Ортега-і-Гассет Хосе. Роздуми про Дона Кіхота / Пер. з ісп. Галини Верби. — Київ: Дух і літера, 2012.
  16. Паніна Н.В. Технологія соціологічного дослідження : курс лекцій / Н. В. Паніна. Київ : Наукова думка, 1996. 232 с.
  17. Пйонтковский В., Мажак І. Соціологія тіла як новий напрям соціології медицини // Вісник Львівського університету. Серія соціол. – 2009. – № 3. – С. 170–188.
  18. Соболевська М. Порядок дискурсу порядку: неофункціоналізм та постструктуралізм в сучасній соціологічній теорії. – К.: Логос, 2014.
  19. Сучасна зарубіжна соціологія: навч. посіб. / Гавриленко І. М. ; Акад. праці і соц. відносин Федер. профспілок України. - К., 2011. - 479 с.
  20. Сучасні соціологічні теорії : навч.-метод. розроб. курсів бакалавр. і магістер. рівнів / Нац. ун-т "Києво-Могилян. акад.", Ф-т соц. наук і соц. технологій, Каф. соціології ; авт.-уклад. А.Д.Осипчук. - Київ : Сталь, 2015. - 71 с.
  21. Соціологічна теорія: традиції та сучасність / За ред. А. Ручки. – К. : ІС НАНУ, 2007.
  22. Система соціологічного знання [Текст]/уклад. Г. В. Щокін. - 4-те вид., стереотип. Київ : МАУП, 2011. 207 с.
  23. Соціальний потенціал інноваційного розвитку економіки: українські реалі / За ред. Акад. НАН України В.М. Ворони, д-ра соціол. наук Т.О. Петрушина. – Київ: Інститут соціології НАН України, 2014. – 328 с.
  24. Філософія науки. Підручник для аспірантів. Київ: «Київський університет», 2018. <http://www.philsci.univ.kiev.ua>

- 25.Тоффлер Е. Третя хвиля. / пер.з англ. А.Євса. К.: Всесвіт, 2000. 475 с.
- 26.Abbott A. Processual Sociology / A. Abbott. – Chicago : University of Chicago Press, 2016.
- 27.Armer M., Grimshaw A.D. Comparative social research: Methodological problems and strategies. New York: John Wiley & Sons, 1973. 473 p.
- 28.Bell Daniel The Social Sciences Since the Second World War. Piscataway, NJ: Transaction Books, 1982.
- 29.Bourdieu P. The rules of Art: Genesis and structure of the literary field. Stanford: Stanford University Press, 1996. 410 p.
- 30.Coleman R. A Sensory Sociology of the Future: Affect, Hope and Inventive Methodologies / R. Coleman // Sociological Review. – 2017. – Vol. 65 (3). – P. 525-543.
- 31.Collins R. Three faces of cruelty: Towards a comparative sociology of violence // Theory and Society. 1981. Vol. 1. P. 415–440.
- 32.Comparative Social Research. Vol. 16. Methodological Issues in Comparative Social Science / Ed. by L. Mjoset, G. Brochman, F. Engelstad, K. Ragnvold, A. Leira. 1997. 290 p.
- 33.Fox N. Sociology and the New Materialism: Theory, Research, Action / N. Fox, P. Alldred – London : Sage, 2017.
- 34.Fukuyama Yoshihiro Francis State-Building: Governance and World Order in the 21st century. Ithaca, NY: Cornell University Press. 2004
- 35.Kohn M.L. Cross national research in sociology. Newbury Park, CA: SAGE Publication, 1989. 424 p.
- 36.Prandini R. Relational Sociology: a Well-defined Sociological Paradigm or a Challenging "Relational Turn" in Sociology? / R. Prandini // International Review of Sociology. Themed Section: The Challenges of Relational Theories. – 2015. – Vol. 25 (1). – P. 1-14.
- 37.Ragin C. The comparative method: Moving beyond qualitative and quantitative strategies. Berkeley: University of California Press, 1987. 185 p.
- 38.Skocpol T., Somers M. The uses of comparative history in macrosocial inquiry // Comparative Studies in Society and History. 1980. Vol. 22(2). P. 174–197.
- 39.Smelser N. Comparative methods in the social sciences. Englewood Cliffs, NJ.: Prentice-Hall, 1976. 253 p.
- 40.The Sociology of Time / J. Hassard, ed. – New York : St. Martin's Press, 2016.
- 41.Wacquant L. For a Sociology of Flesh and Blood / L. Wacquant // Qualitative Sociology (Special Section on Carnal Sociology). – 2015. – Vol. 38 (1). – P. 1-

9. Додаткові ресурси

9.1. Програмне забезпечення та Інтернет-ресурси:

Вісник ХНУ імені В. Н. Каразіна. Серія «Соціологічні дослідження сучасного суспільства: методологія, теорія, методи»
<https://periodicals.karazin.ua/ssms/index>

1. Інститут соціології НАНУ <http://www.i-soc.com.ua/institute/>
2. Київський міжнародний інститут соціології <http://www.kiis.com.ua/>
3. Портал PSYLIB <http://www.psylib.org.ua/>
4. Соціологічна асоціація України <http://www.sau.kiev.ua/>
5. American Sociological Association <http://www.asanet.org/>
6. European Sociological Association <http://www.europeansociology.org/>
7. International Sociological Association <http://www.isa-sociology.org/>
8. <http://www.takebooks.com/>
9. <http://sci-lib.com/sociology>
10. <http://www.socd.univ.kiev.ua/PUBLICAT/index.phtml>
11. <http://www.soc4u.org.ua/editors/index.html>
12. <http://christsocio.info>
13. <http://www.sociology.kharkov.ua>
14. <http://www.gender.univer.kharkov.ua>
15. <http://www.rubrikon.com>
16. <http://i-soc.com.ua/>
17. <https://osvita.ua/>
18. <http://library.nlu.edu.ua/>
19. <https://fc.vseosvita.ua/>
20. www.i-soc.com.ua
21. www.i-soc.com.ua/
22. <http://www.sau.kiev.ua/>
23. <http://www.soc4u.org.ua/editors/index.html>
24. <http://stmm.in.ua/>

9.2. Методичне забезпечення

На заняттях і під час самостійній роботі студентів використовуються методичні рекомендації щодо вивчення дисципліни, ілюстративні комп'ютерні дидактичні матеріали, які розроблені на кафедрі, а саме:

1. Теоретичні та емпіричні методи соціальних досліджень. Робоча навчальна програма. К.: Видавництво «Університет» КУ імені Б.Д. Грінченка, 2022. 24 с.
2. Опорні конспекти лекцій.
3. Навчальні посібники, підручники, навчально-методичні посібники, методичні рекомендації з курсу «Теоретичні та емпіричні методи соціальних досліджень».
4. Плани семінарських занять та завдання для самоконтролю.
5. Роздатковий матеріал у вигляді таблиць, схем, діаграм і графіків.
6. Тексти праць, законодавчо-нормативні акти, статистичні дані (наявні у читальній залі та у електронному варіанті).
7. Засоби підсумкового контролю (комп'ютерна програма тестування, комплект друкованих завдань для підсумкового контролю).
8. Перелік тестових і контрольних завдань для тематичного (модульного) оцінювання навчальних досягнень студентів.

9. Презентації.

Викладання навчальної дисципліни забезпечується сучасними технічними засобами навчання, які побудовані на новітніх інформаційно-комунікаційних технологіях (мультимедійний комп'ютер, мультимедійний проектор, інтерактивний комплекс SMART Board, авторські засоби мультимедіа).